

PERHETYÖN MENETELMÄT NELJÄ ASTETTA OY:SSÄ VANHEMMUUDEN NÄKÖKULMASTA

Julia Pitkälä
Veera Snellman
Opinnäytetyö, kevät 2018
Diakonia ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)+Diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Snellman, Veera & Pitkälä, Julia. Perhetyön menetelmät Neljä Astetta Oy:ssä. Kevät 2018, 34 s. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia vanhemmuuden kokemuksia Neljä Astetta Oy:n tuottamassa perhetyössä. Neljä Astetta Oy tuottaa asiakkailleen lastensuojelun vaihtoehtopalveluja. Palveluita tuotetaan avo-, sijais- ja jälkihuollon asiakkaille. Opinnäytetyössä selvitettiin, miten vanhemmat kokevat perhetyössä osallisuuden, dokumentoinnin sekä perhetyön suunnitelmallisuuden perheiden tavoitteisiin ja tuen tarpeisiin nähden.

Opinnäytetyö toteutettiin analysoimalla laadullista aineistoa ja teemoittelemalla aineisto. Aineisto kerättiin haastattelemalla viittä Neljän Asteen perhetyön asiakasta. Haastateltujen joukossa oli sekä isiä että äitejä. Haastattelut olivat puolistrukturoituja.

Tulokset osoittivat, että jokainen haastateltava oli hyötynyt arjessaan Neljä Astetta Oy:n perhetyöstä. Kaikille perheille oli räätälöity juuri heidän tarpeistaan lähtevä työskentelytapa. Esiin nousi perhetyön monipuolisuus sekä kokonaisvaltaisuus. Perhetyöntekijät koettiin ihmisinä, jotka sujuvoittavat arkea ja ovat läsnä. Perhetyöntekijöiden merkitys korostui perhetyön onnistumisessa.

Asiasanat: perhetyö, lastensuojelu, avohuolto, osallisuus, raportointi

ABSTRACT

Snellman, Veera & Pitkälä, Julia. Supporting actions of parenthood in Neljä Astetta Oy. 34 p. Language: Finnish. Spring 2018. Diaconia university of Applied sciences. Bachelor's Degree Programme in Social Services, Diaconal Work.

The purpose of this thesis was to experiment parenthood experiences in family work produced by Neljä Astetta Oy, Finland. Neljä Astetta Oy produces alternative services in child protection. Services are produced for community care, foster care and aftercare customers. This thesis found out how parents felt about participating in family work, reporting and methodicalness for families' goals and needs.

The thesis was executed by analysing qualitative data by grading it. The data was collected by interviewing five customers of Neljä Astetta family work. Among the interviewees there were mothers and fathers. All the interviews were half-structured.

The results pointed that every interviewee had gained some benefits in their daily life from Neljä Astetta Oy family work. All families had a tailored approach based on their needs. The thesis pointed out how diverse and comprehensive the work is. Family workers were felt as people who make everyday life easier. The significance of family workers was highlighted in successful family work.

Keywords: family work, child protection, community care, participation, reporting

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa	6
2.2 Sosiaalihuoltolain uudistus	7
2.3 Tavoitteet ja dokumentointi	8
2.4 Osallisuus	9
2.5 Diakoninen näkökulma	10
3 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	12
3.1 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt.....	12
3.1 Tutkimusmetodin valinta.....	13
3.2 Sisällönanalyysi	14
4 TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
5 TULOKSET	17
5.1 Dokumentointi	18
5.2 Osallisuus	19
5.3 Suunnitelmallisuus.....	21
5.4 Kehitysideat ja vapaa sana	23
6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	24
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	28
8 POHDINTA.....	29
LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

Lastensuojelu perustuu lakeihin ja säädöksiin. Lastensuojelun keskeinen periaate on edistää lapsen hyvinvointia ja kehitystä (L1301/2014). Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa lapsen oikeuksien turvaaminen määritellään perheen sekä yhteiskunnan tehtäväksi. Yhteiskunnan velvollisuus on hoitaa perheille ja lapsen ensisijaiselle kasvuympäristölle apua. Perhe on ensisijainen ja siitä näkökulmasta lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Lastensuojelulain tarkoituksena on varmistaa, että lapsen oikeus turvalliseen kasvu- ympäristöön toteutuu. Lastensuojelulaki korostaa, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia kasvatuksessa sekä huolenpidossa. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu.)

Neljä Astetta Oy tuottaa avo-, sijais- ja jälkihuollon asiakkaille lastensuojelun vaihtoehtopalveluita. Yrityksen palveluihin kuuluu esimerkiksi tehostettu perhetyö, perhekuntoutus kotiin, ammatillinen tukihenkilötyö, valvotut tapaamiset sekä jälkihuolto. Neljän Asteen ideologian mukaan tunteet, tarpeet ja toiset ihmiset luovat pohjan eheytymiselle (Neljä Astetta Oy.) Meitä kiehtoo yrityksen korostama ajatus siitä, että ihmisten tunteet kertovat tarpeista. Tästä näkökulmasta saimme mielenkiinnon tutkia ja kuulla vanhempien ääntä kyseisen yrityksen perhetyöstä.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa

Lain mukaisiin tukitoimiin on velvollisuus ryhtyä, kun lastensuojelun tarve todetaan. Lastensuojelun avohuollon tukitoimiin täytyy ryhtyä, kun lastensuojelun asiakkuudessa oleva perhe sitä tarvitsee (L1301/2014.) Avohuollon tukitoimien tarkoitus on tukea lapsen kehitystä sekä vanhempien ja muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien kasvatustaitoja. Lastensuojelun asiakkuudessa oleville perheille tehdään asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmassa avohuollon tukitoimien tulee ottaa huomioon tuki perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen kuntoutumista tukevat palvelut, perhekuntoutus, taloudellinen tukeminen, koulussa ja harrastuksissa tukeminen sekä tehostettu perhetyö. Näiden lisäksi suunnitelmaa laatiessa huomioidaan muita lasta ja perhettä tukevia palveluita ja tukitoimia (L1301/2014.) Avohuollon tukitoimena järjestetyssä perhetyössä tavoitteena on tukea perheen vuorovaikutussuhteita sekä voimavaroja.

Lapsen sijoitusten määrä on edelleen suuri. THL:n julkaiseman uutisen mukaan tutkimukseen osallistuneista lapsista miltei jokainen oli saanut joitain avohuollon tukitoimia. Yli puolet oli saanut tukitoimena perhetyötä kotiin. Tutkimuksen mukaan lapsen kanssa työskentelyyn olisi sosiaalityöntekijältä vaadittu 40 % tapahtunutta enemmän. Tutkimus osoittaa, että 65 %:lla sijoitetuista lapsista oli edellisenä vuonna vaihtunut sosiaalityöntekijä. Lapsen tilanteeseen olisi voitu vaikuttaa ennen sijoitusta riittävästi tukitoimilla. Eniten puutetta on nähty olevan tukihenkilöistä, tukiperheistä ja vertaistukiryhmistä. 85 % lapsista ei ollut saanut kaikkia palveluita, joita sosiaalityöntekijä oli hänelle suunnitellut. Lapset eivät ole saaneet kaikkia heille suunniteltuja palveluja, koska palveluja ei ollut aina saatavilla, kun siihen olisi ollut tarve. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2016.)

2.2 Sosiaalihuoltolain uudistus

Sosiaalihuoltolain uudistuksen jälkeen lastensuojelun avohuolto- ja sijaishuolto perhepalveluissa on mahdollista saada ilman lastensuojelun asiakkuutta. Se on keskeinen uudistus ja siinä on mukana ennaltaehkäisevä näkökulma. Lastensuojelun avohuolto- ja sijaishuolto kattavat yleisimmät perhepalvelut. Palveluita ovat lapsiperheiden sosiaalityö, perhetyö ja kotipalvelu sekä muita tukevia palveluita. Perhetyö ei ole ikäsidonnaista ja sitä täytyy tarjota erityistä tukea tarvitseville nuorille sekä lapsille. Sisältö räätälöidään aina perheen tarpeiden mukaan (Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut, 2016)

Tyypillisiä asioita, mitä sosiaalihuoltolain uudistus sisältää on vanhemmuuden tukeminen. Perhetyö sisältää myös kodin- ja arjen hallintaa, lasten hoitoa ja kasvatusta, perheiden toimintakyvyn vahvistamista uudentilanteissa, syrjäytymisen ehkäisyä, perheen vuorovaikutustaitojen tukemista ja sosiaalisten verkostojen laajentamista (Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut, 2016.)

Nykypäivän perhetyössä korostuu moniammatillisuus. Yleisimpiä moniammatillisia yhteistyötahoja ovat koulu, päivähoito, neuvola sekä sosiaalitoimi. Katso-matta tuottamistapaan on kyseessä sosiaalihuollon palvelu ja siihen sovelletaan sosiaalihuollon lainsäädäntöä. Palvelusta täytyy antaa viranhaltijapäätös. Asiakasdokumentointi on tärkeää tehdä sosiaalihuollon asiakasrekisteriin. Perhetyön piirissä olevilla asiakkailla on oikeus saada oma nimetty työntekijä sekä palvelutarpeen arviointi, jotka määritetään sosiaalihuoltolaissa (Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut, 2016.)

Lapsiperheen palveluprosessi on hyvä tiedostaa, kun tarkastellaan mitä tahansa lastensuojelun aihepiiriä. Prosessi voi alkaa joko niin, että asiakas itse ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon tai tieto voi tulla jostakin muusta tahosta esimer-

kiksi viranomaiselta. Jos arvioidaan, että tilanne on niin akuutti, että tukea tarvitaan heti, järjestetään se viipymättä asiakkaalle. Palvelutarpeen arviointi tehdään kuitenkin alkuvaiheessa ja tarvittaessa selvitetään lastensuojelun tarpeen arviointi. Jos todetaan, että tarvetta lastensuojelun asiakkuudelle on, aloitetaan asiakkuus. Jos taas todetaan, että tarvetta lastensuojelun asiakkuudelle ei ole, pääsee asiakas kuitenkin sellaisen tuen piiriin, jota katsotaan hänen tarvitsevan ja näin ollen sosiaalihuollon asiakkuus jatkuu. Asiakkuus päättyy, kun todetaan, että tuen tarvetta ei enää ole (Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut, 2016.)

2.3 Tavoitteet ja dokumentointi

Laki määrittää asioiden kirjaamisen ylös. Lastensuojelussa työskentelevien täytyy merkitä nuorta tai lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian esille tulosta lähtien kaikki tiedot, mitkä vaikuttavat nuoren tai lapsen lastensuojelu toimenpiteisiin ja niiden järjestämiseen. (L417/2007) Asiakassuhteessa, joka liittyy lastensuojeluun, kertyy runsaasti tietoa esimerkiksi lastensuojelun omien kirjausten sekä myös muilta tahoilta pyydettyjen tietojen muodossa.

Huolellinen dokumentointi on sekä työntekijän, että asiakkaan oikeusturvan toteutumisen kannalta välttämätöntä. Dokumentoinnilla on keskeisiä tavoitteita, joita ovat perheen ja lapsen osallisuuden parantaminen, lapsen äänen kuuleminen ja mielipiteiden tekeminen näkyväksi. Asiakkaan kannalta lastensuojelutyön tavoitteiden dokumentointi on keskeistä. Dokumentointi antaa myös tietoa lastensuojelun laadusta. Laatuun liittyy esimerkiksi aikamäärien noudattamista, jotka on asetettu laissa. Dokumentoinnin edellytys on ohjeistus siitä miksi, miten ja mitä dokumentoidaan, näin se on osana työskentelyn laadunhallintaa sekä lastensuojelutyön johtamista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit.)

Uusi sosiaalihuoltolaki velvoittaa kirjaamisen aina lastensuojeluasian vireille tulosta alkaen. Asiakirjoihin tulee merkitä lastensuojeluasian esille tulosta saakka

kaikki nuoren tai lapsen tiedot, jotka vaikuttavat lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen. Kirjaukset tehdään asioiden selvittely vaiheessa lastensuojelun asiakirjoihin, vaikka lastensuojelun asiakkuus ei olisi vielä alkanut, sillä asiakkuuden tarpeellisuutta vasta selvitetään. Tarpeen selvitys on kuitenkin osa lastensuojelun palvelutehtävää ja se edellyttää tiedonsaantioikeuksia, minkä avulla tehtävää on mahdollista alkaa työstämään (Sosiaali- ja terveysministeriö, Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut.)

Neljällä Asteella perhetyöntekijä tekee yhdessä perheen kanssa kuukausittain kuluneen kuukauden raportin sekä tulevan kuukauden tavoitteet. Tavoitteet pohjautuvat asiakassuunnitelman tavoitteisiin. Tavoitteisiin päästään laatimalla kuukausittain niitä tukevia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. (Raakel Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 12.4.2018). Raporttitapaamisessa perhetyöntekijä käy perheen kanssa läpi, miten edellisen kuukauden tavoitteet ovat toteutuneet. Raporttiin kirjataan asianomistajien mahdolliset eriävät mielipiteet. Raporttiin pohditaan yhdessä seuraavan kuukauden tavoitteisiin konkreettiset keinot tavoitteiden saavuttamiseksi.

2.4 Osallisuus

Osallisuus on keskeinen termi, kun puhutaan lastensuojelusta. Osallisuus lastensuojelussa koostuu toimenpiteistä, ratkaisuista, päätöksistä, oikeudesta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista ja vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin. Olennaista tässä on vastavuoroisuus. Osallisuutta voidaan kuvata mukana olemisella. Ei voi vaikuttaa, jos ei ole mahdollista osallistua asioiden käsittelyyn, eikä saa niistä tietoa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit.)

2.5 Diakoninen näkökulma

Tutkiessamme Neljälle Asteelle jo tehtyjä opinnäytetöitä, halusimme rinnastaa Neljän Asteen toimintaa ohjaavia arvoja kristillisiin elämänarvoihin. Millainen ihmiskäsitys Neljällä Asteella on? Otetaanko Neljän Asteen toiminnassa huomioon ihmisen kokonaisuudessa myös hengellinen ulottuvuus? Diakonia on yksi kirkon perustehtävistä. Diakonia on palvelutyötä, mikä perustuu kristilliseen rakkauteen. Käytännössä tehtävä on lievittää ja poistaa ihmisen hätää. Diakoniatyö nähdään eritoten heikoimmassa asemassa olevien ihmisten puolella (sakasti.) Kirkon arvot usko, toivo ja rakkaus, ovat sellaisia arvoja joita on hyvä peilata myös perhetyöhön. Nämä arvot yhdistävät kirkon jäseniä ja ohjaa ihmisten työtä ja valintoja. Kirkko haluaa, että arvokeskustelu on jatkuvaa kaikilla tasoilla ja kirkon pitää tukea yhteiskunnallista keskustelua arvoista sekä niiden merkityksestä (Suomen evankelisluterilainen kirkko.)

Neljä Asteen arvoista esiin nousee eritoten rakkaus, kohtaaminen, tunteet ja tarpeet. Rakkaus arvona tarkoittavaa tasa-arvoa, sekä ihmisen ainutlaatuisuutta kunnioittamista. Kohtaamisessa korostetaan ihmisten samanarvoisuutta sekä keskeneräisyyttä. Fyysisten perustarpeiden, kuten ruoan ja unen lisäksi ihmisen on mainittu tarvitsevan elämänsä onnistumisen kokemuksia, iloa, levollisuutta osallisuutta sekä tarkoituksen tunnetta. (Neljä Astetta Oy. Arvot.)

Opinnäytetyössä on tutkittu arvojen toteutumista työntekijöiden toiminnassa. Kaikilta tutkimukseen osallistuvilta viideltä henkilöltä nousi viisi arvoa esiin kaikissa tutkimuksen eri teemoissa. Yksilön kunnioittaminen, vastuu, rakkaus, menestyksekkäs asiakasyhteistyö sekä tulevaisuus ohjaavat oheisvanhemmuusohjaajien toimintaa. Yksilön kunnioittaminen toteutui arvostavana asiakkaan kohtaamisena. Esimerkkinä tästä on halu vahvistaa ja vastuuttaa biologista vanhemmuutta. Rakkaus arvona näkyi konkreettisesti eritoten asiakkaan ainutlaatuisuuden korostamisena, sekä lapsien huomioonottamisena. Johtopäätöksissä mainitaan, ettei sisäinen yrittäjyys noussut arvona kertaakaan. (Takala & Grönfors 2013, 60-62.)

Kristilliseen ihmisarvoon sisältyy ajatuksena vahvasti toivo, mikä tuli esiin myös opinnäytetyömme tuloksissa verraten Neljän Asteen perhetyön työskentelyyn. Aanutlaatuisen yksilön kunnioittaminen näkyy vahvasti sekä Neljän Asteen, että kristillisen ihmiskäsityksen pohjana. Kristillinen ihmisarvo ei riipu hänen ominaisuuksistaan tai teoistaan. Neljä Astetta korostaa ihmisen samanarvoisuutta, joka ei perustu suoritteisiin. Yrityksen arvoista esiin noussut keskeneräisyys on ajatuksena lohdullinen ja armollinen. Perhetyön tarkoitus ei ole saada vanhemmasta valmista, vaan hyväksytään että me kaikki ihmiset tasavertaisina matkustajina olemme aina keskeneräisiä.

Koemme Neljän Asteen arvoissa olevan paljon kristillisiä ihmisarvoja. Fyysisten perustarpeiden lisäksi on mainittu psyykkisiä ja sosiaalisia tarpeita. Lisäksi ihmisen on koettu yrityksen näkemyksen mukaan tarvitsevan elämänsä tarkoituksen tunnetta. Tämä tarkoituksen tunne näkyy kristillisessä ihmiskäsityksessä jokaisen ihmisen elämän arvostamisena. Ihmisen hengellistä puolta ei suoranaisesti ole arvoissa mainittu. Ihmisen yksilöllisyyden ja aanutlaatuisuuden kunnioittaminen nousee pintaan sekä mainitsemassamme opinnäytetyössä että yrityksen omissa arvoissa. Kehitysideana näemme ihmisen aanutlaatuisuuden kunnioittamista hengellisessä ulottuvuudessa myös konkreettisin keinoin. Asiakkaan tilanteen kartoittamisessa, sekä voimavaroja löytäessä on tärkeää pohtia myös ihmisen hengellistä ulottuvuutta.

3 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Neljä Astetta Oy:lle on tehty opinnäytetöitä sekä gradu. Eniten huomiota tutkimuksissa on saanut MES-ohjelma, joka on yksi Neljän Asteen tukitoimista. MES on 15 kuukautta kestävä prosessimainen kasvuohjelma. MES®-ohjelman on syntynyt Neljän Asteen perustaja Mikko Meritien oman historian seurauksena. Ryhmämuotoiseen MES®-ohjelmaan kuuluu kuukaudessa neljän tunnin mittainen itsetuntemus koulutus sekä kahden tunnin mittainen vertaisryhmä. Palveluun kuuluu myös 24 tuntia vuorokaudessa, seitsemänä päivänä viikossa toimiva päivystyspuhelin. Jokainen tapaamiskerta sisältää oman aiheensa. Aihetta käsitellään erilaisten työvälineiden, keskustelujen ja tunteiden kautta. MES®-ohjaaja on kouluttautunut prosessimaisessa ryhmänohjaajakoulutuksessa.

Taija Ylätalon (2016) gradussa tutkittiin vanhempien kokemuksia omasta voimaantumisestaan MES-työskentelyn aikana. Tutkimustulokset osoittavat, että vanhemmat olivat voimaantuneet, jokainen omassa kasvuprosessissa. Vanhemmat kokivat MES-ohjelman omia voimavaroja esiin tuovina; oma jaksaminen kohentui ja se heijastui koko perheeseen. Toiseksi vanhemmat kokivat voimaantuneensa vanhempina. Voimaantuminen vanhempina tapahtui esimerkiksi oman lapsuuden ja oman kasvatuksen käsittelemisenä sekä tiedostamisena. Konkreettisia muutoksia vanhemmat kokivat vanhempina olemisessa. Vanhemmalla oli ohjelman jälkeen energiaa huomioida ja ottaa vastaan lapsensa tunteet. Koska MES-ohjelma perustuu ryhmätoimintaan, kokivat vanhemmat voimaantumista erityisesti sosiaalisissa suhteissa. Vanhemmat saivat myös rohkeutta lähteä kodin ulkopuolelle. Tutkimustuloksissa korostuivat myös Neljän asteen ideologiaan kuuluvat ihmisen tunteet ja tarpeet. (Ylätalo 2016, 70--73.)

Salla Ritala (2014) on tehnyt opinnäytetyön, joka käsittelee vanhempien kokemuksia MES-ohjelmasta lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Kokemukset

MES-ohjelmasta olivat pääosin positiivisia. MES-ohjelma tukitoimena koettiin positiivisena. Tutkimuksessa on haastateltu seitsemää MES-ohjelman käynyttä vanhempaa. Jokaisen haastateltavan kokemus oli, että MES-ohjelma on tuonut positiivisia asioita ja muutoksia perheiden arkielämään. Muutoksia vanhemmat olivat kokeneet niin arkielämässä kuin ihmissuhteissa (Ritala 2014, 26, 42--43.)

Takalan ja Grönforsin (2013) tutkivat opinnäytetyössään Neljän Asteen arvoja ja niiden toteutumisesta käytännössä. Kaksi arvoa nousi tutkimustuloksissa esiin teemasta riippumatta. Rakkaus näkyi konkreettisesti tyypillisemmin asiakkaiden ainutlaatuisuuden korostamisena. Rakkauden lisäksi kaikissa tutkimus episodeissa tutkimukseen osallistuneet oheisvanhemmat valitsivat arvoikseen yksilön kunnioittamisen. Yksilön kunnioittamisella tarkoitetaan biologisen vanhemman inhimillistä kohtaamista ja kunnioittamista ainutlaatuisena vanhempana. Tutkimuksen johtopäätös tiivistettynä on, että kaikki yrityksen tutkimuksessa esiin nousseet toimintatavat vastaavat yrityksen arvoja (Takala & Grönfors 2013, 60--62.)

3.1 Tutkimusmetodin valinta

Tutkimusmenetelmämme on laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä, sillä käytämme aineistonkeruuna haastatteluja. Kun kyseessä on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, on ominaista, että otanta on määrällisesti varsin pieni ja analysointi on mahdollisimman perusteellista. (Eskola, Suoranta 1998, 18) Toteutamme haastattelun puolistrukturoituna. Tämä tarkoittaa sitä, että teemat ja kysymykset ovat kaikille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole annettu. Teemahaastattelussa keskustelulle ja ihmisen vapaalle puheelle annetaan tilaa. Teemahaastattelu ei sisällä pikkutarkkoja valmiiksi suunniteltuja kysymyksiä vaan teemoja, avainsanoja ja mahdollisia apukysymyksiä haastattelijan toimesta. Kun aineisto on litteroitu ja koodattu, siirrytään tutkimuksessa varsinaiseen aineiston analyysiin. Aineistomme tulee olemaan laadullista ja sellaisen aineiston analyysissä ei usein ole mahdollista käyttää teknisesti sovellettavissa olevia työkaluja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Tavoitteenamme on tiivistää aineisto niin, että löydämme aineistosta oleelliset seikat tutkimuskysymyksiin nähden. Aineistoa jäsennetään pienempiin osiin ja tarkastellaan näitä osa kerrallaan. Aineistosta tulisi löytää täydentämällä ja eheyttämällä jotain suurempaa, kun vain yksittäisiä vastauksia. Tutkiessa yksittäisiä vastauksia, on tavoitteenamme löytää vastauksista yleinen linja. Koska emme voi ennustaa vastauksen laatua, tutkimuksessa korostuu erilaiset kokemukset ja analyysin muoto muuttuu erilaisuuden esiin nostamiseksi. Tarkastelutapa on realistinen, sillä olemme kiinnostuneita mitä aineisto sisältää ja mitä se kertoo meidän tutkittavasta aiheesta. Tutkimusongelma ohjaa koko analyysin ajan tutkimusprosessia. Aineistosta tulee poimia juuri tutkimusongelmaa koskevat asiat. Aineiston pilkkomisessa olennaista on peilata ja tulkita sitä erilaisten teorioiden, näkökulmien sekä oman ajattelun kanssa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Realistisessa tutkimuksessa on huomioitava monia tutkimustulosten muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Reflektio ja kriittisyys kuuluvat tutkimukseen. Suunnitelmamme on ottaa tutkimuksen aineistoon realistinen ote. Suunnitelma vaiheessa ei voi täysin etukäteen päättää analyysimenetelmää, sillä se voi kääntyä myös relativismiin. Ennen lopullisia haastattelun tuloksia, emme voi tietää pidämmekö kieltä todellisuuden suorana heijastajana eli se mitä ihmiset tulevat kertomaan, vastaako se näiden asioiden todellista ilmenemistä. Silloin tulemme ajattelemaan realistisesti. Jos havahdumme siihen, että puhetta ja tekstiä tulee pitää todellisuuden versioina eikä täysin suorina heijastumina, kallistuu ote silloin relativismiin. Otamme huomioon myös sen, että kaikkea tutkimusta ei voida luokitella suoraan realistiseksi tai relativismiksi on olemassa myös välimuotoja. Realismi ja relativismia molempia on löyhempää ja tiukempaa ja termien merkitykset vaihtelevat (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

3.2 Sisällönanalyysi

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2002) sisällönanalyysissä tarkastellaan eroja sekä yhtäläisyyksiä. Kysymyksiä eritellään ja vastauksia tiivistetään. Litterointi

oli välttämätöntä, jotta sisällönanalyysi pystytään aloittamaan. Se laadittiin mahdollisimman tarkkaan, jotta saadaan luotettavaa sisältöä. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus, joka on tiivistetty ja se liittää tulokset laajempaan asia yhteyteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Koska aineisto pohjautuu teemahaastatteluihin, käytetään teemoittelua sisällönanalyysina. Aineisto on järjestetty teemojen mukaan. Teemoja on yhteensä kolme. Ne ovat osallisuus, dokumentointi ja suunnitelmallisuus. Näillä pilkoilla teemoilla pyritään löytämään vastaus siihen onko tarjotut perhetyö hyödyttänyt asiakkaita.

Sisällönanalyysi on siis tieteellinen metodi ja se pyrkii erilaisiin päätelmiin erityisesti symbolisesta, kommunikatiivisesta ja verbaalisesta datasta. Tavoitteena onkin analysoida dokumentteja objektiivisesti sekä systemaattisesti. Tässä opinnäytetyössä dokumenttina käytetään haastatteluja, joka on muutettu kirjalliseen muotoon eli litteroitu (Hiltunen.)

Sisällönanalyysitapana tässä on sisällönanalyysi, joka pyrkii kuvaamaan dokumentin sisältöä sanallisesti. Tässä se tapahtuu aineistolähtöisesti. Siihen kuuluu aineiston redusointi eli pelkistäminen. Aineisto on pilkottu osiin ja tiivistetty. Sitten tapahtuu klausterointi, mikä tarkoittaa ryhmittelyä. Käydään aineisto huolella läpi ja pyritään löytämään samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Ryhmitellään samaa asiaa tarkoittavat käsitteet, jonka jälkeen ne yhdistetään luokaksi ja nimitetään sitä kuvaavalla nimellä. Tämän vaiheen jälkeen tapahtuu abstrahointi, joka tarkoittaa tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon erottamista. Sen perusteella luodaan teoreettinen käsitteistö. Sitä jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan kuin se on aineiston näkökulmasta mahdollista (Hiltunen.)

Litteroinnin jälkeen lajittelimme kysymykset teemaotiskoiden alle, jolloin niitä oli selkeämpi tarkastella. Kysymykset oli laadittu teemoittain jo valmiiksi, joten se helpotti litteroinnin jälkeistä vaihetta. Sen jälkeen pyrittiin löytämään oleellinen tieto vastauksista, siinä käytimme erilaista tekstityyppiä, jotta tunnistaminen ja tekstin avaaminen olisi selkeämpää. Kolme selkeää pääluokkaa nousi esiin, joita tukemaan muodostettiin erilaisia ala kysymyksiä.

4 TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Neljä Astetta Oy tarjoaa perheille avohuollon tukitoimia. Tutkimme, miten vanhemmat kokevat perhetyössä osallisuuden, dokumentoinnin sekä tukitoimien suunnitelmallisuuden perheiden tavoitteisiin ja tuen tarpeisiin nähden.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Ovatko Neljän Asteen dokumentoidut tiedot vanhemmille nähtävissä?
2. Miten vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa Neljän Asteen tuottamaan perhetyön sisältöön?
3. Onko Neljän Asteen perhetyö asiakkaiden näkökulmasta suunnitelmallista?

Osallisuus, dokumentointi ja suunnitelmallisuus valikoituivat opinnäytetyön tutkimuskohteiksi. Opinnäytetyössä osallisuutta tutkitaan etenkin vanhempien näkökulmasta, mutta tutkimuskysymykset sisältävät myös kysymyksiä lasten osallisuudesta. Suunnitelmallisuus aihepiirinä nousi Neljän Asteen sivuilla mainituista tuloksellisuudesta sekä pysyvistä muutoksista. Tarkoituksena on saada selville, miten suunnitelmallisuus näkyy vanhempien näkökulmasta perhetyön työskentelyssä. Tarkoituksena on myös saada yritykselle yksilöhaastattelujen pohjalta tietoa vanhempien kokemuksista. Yrityksessä on teetetty viime aikoina struktuuroituja lomakehaastatteluja, joten yksilöllisillä teemahaastatteluilta saamme heille kvalitatiivista tietoa vanhempien kokemuksista. Tavoitteenamme on, että Neljä Astetta Oy voisi käyttää koottua materiaalia työnsä kehittämiseen.

5 TULOKSET

Halusimme tutkia Neljä Astetta Oy:n perhetyön menetelmiä. Kun tarkastelee tutkimustuloksia kokonaisvaltaisesti kaikkien haastateltavien näkökulmasta, voi todeta, että jokainen on saanut perhetyön menetelmistä hyötyä arkeensa.

Perhetyö käsitteenä osoittautui laajaksi kokonaisuudeksi. Perhetyön sisältö vastauksista tulkittuna sisälsi kovinkin arkisia asioita, jotka osoittautuivat sujuvan arjen kannalta ehdottomiksi. Keskusteluista oli aistittavissa kiitollisuus arjen avusta. Esiin nousi myös perhetyön monipuolisuus sekä kokonaisvaltaisuus. Suurin osa nosti perhetyön tapaamisten sisällöstä esiin mahdollisuuden tavata toisia perheitä, esimerkiksi sählyn ja muiden tapahtumien parissa, joita Neljä Astetta Oy järjestää asiakasperheille.

Haastatteluista selvisi se, että perhetyöntekijät ovat ihmisiä, jotka sujuvoittavat arkea ja ovat läsnä. Perhetyöntekijät itsessään nousivat suureen rooliin perhetyön onnistumisessa. Kritiikkiä ei perhetyöntekijöitä kohtaan ollut juurikaan havaittavissa, huomioon otettavaa on kuitenkin haastattelijan asema yrityksessä.

No musta on ainakin ihanaa, että on sattunu tosiaan semmonen työntekijä. Meillä aika äkkiä tuli perhetyöntekijän kanssa luottamussuhde, että kyllä ollaan puhuttu kaikesta. Vaikka välttämättä ei ois sille päivää just niin hirveästi perhetyöhön liittyvää asiaa niin haukutaan tai yritetään parantaa maailmaa.

Yhdessäolo nousee esiin yhtenä teemana perhetyössä. Haastatteluissa nousi perhetyön rooli perheen yhdessä toimimisen ja tekemisen mahdollistajana. Keskustelun tarve ja merkitys olivat kuultavissa haastatteluista. Konkreettiset neuvot ja ohjaus arjen asioissa korostuivat useimmissa haastatteluissa. Keskusteluista kävi ilmi, että perhetyötä toteutetaan niin yksilö- kuin perhetasolla, sekä kodin sisällä että ulkopuolella. Erilaiset vierailut kodin ulkopuolella oli haastatteluista mainitsemisen arvoisia.

Oleellista perhetyön onnistumisessa on yksilöllisyys. Kaikki perheet ovat yksilöllinen oma ainutkertainen kokonaisuutensa, jolla on perhekohtaiset ominaispiirteensä. Perhetyöntekijän on oleellista ymmärtää perhe isona kokonaisuutena.

Jokainen haastateltava koki, että perhetyö vastaa juuri heidän perheen tuen tarvetta. Vastauksista voi päätellä vanhempien kokevan luottamusta ja olevan toiveikkaita sekä perhetyön vaikuttavan positiivisesti heidän perheisiinsä. Kuukausittain asetetut tavoitteet työskentelylle vanhemmat kokivat mahdollisiksi toteuttaa.

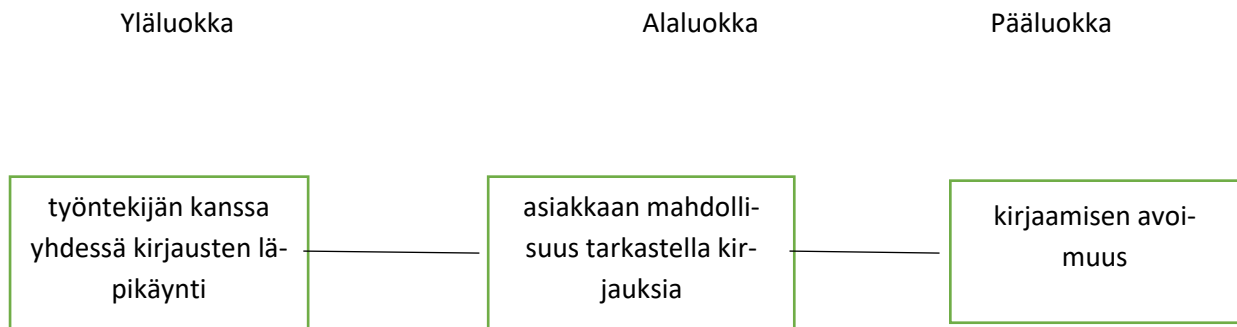
Sitten kun näkee taas perhetyöntekijöitä ja ne antaa positiivista palautetta niin se taas antaa tavallaan voimia jatkaa. Et ei tässä niin huonoja kuitenkaan olla, vaikka apua ollaan siihen tarvittu ja ollaan sitä myös saatu.

Eräästä vastauksesta myös tulee vahvasti ilmi se, kuinka perhetyöntekijät on valittu juuri heidän perhettään ajatellen. Tästä voimme päätellä, että yrityksen rekrytoinnilla ja perhetyöntekijän miettimisellä omine vahvuuksineen on suuri rooli asiakassuhteen ja työskentelyn onnistumiselle. Toisessa eri perheen vanhemman haastattelussa korostuu perhetyöntekijän ja vanhemman välinen suhde. Haastatteluista nousi esiin eräästä haastattelusta, että arki saa olla juuri sellaista kuin se sillä hetkellä sattuu olemaan.

5.1 Dokumentointi

Jokainen vastaaja koki kirjaamisen liittyvän tiedon olevan avointa heille. Kaksi viidestä haastateltavasta totesi myös perhetyöntekijän lukevan tai näyttävän kirjauksen aina tapaamisen päätteeksi.

Kaikkien haastateltavien kohdalla perhetyö on läpinäkyvää. Haastatellut perheet kokevat olevansa tietoisia, mitä heidän perheistään dokumentoidaan.

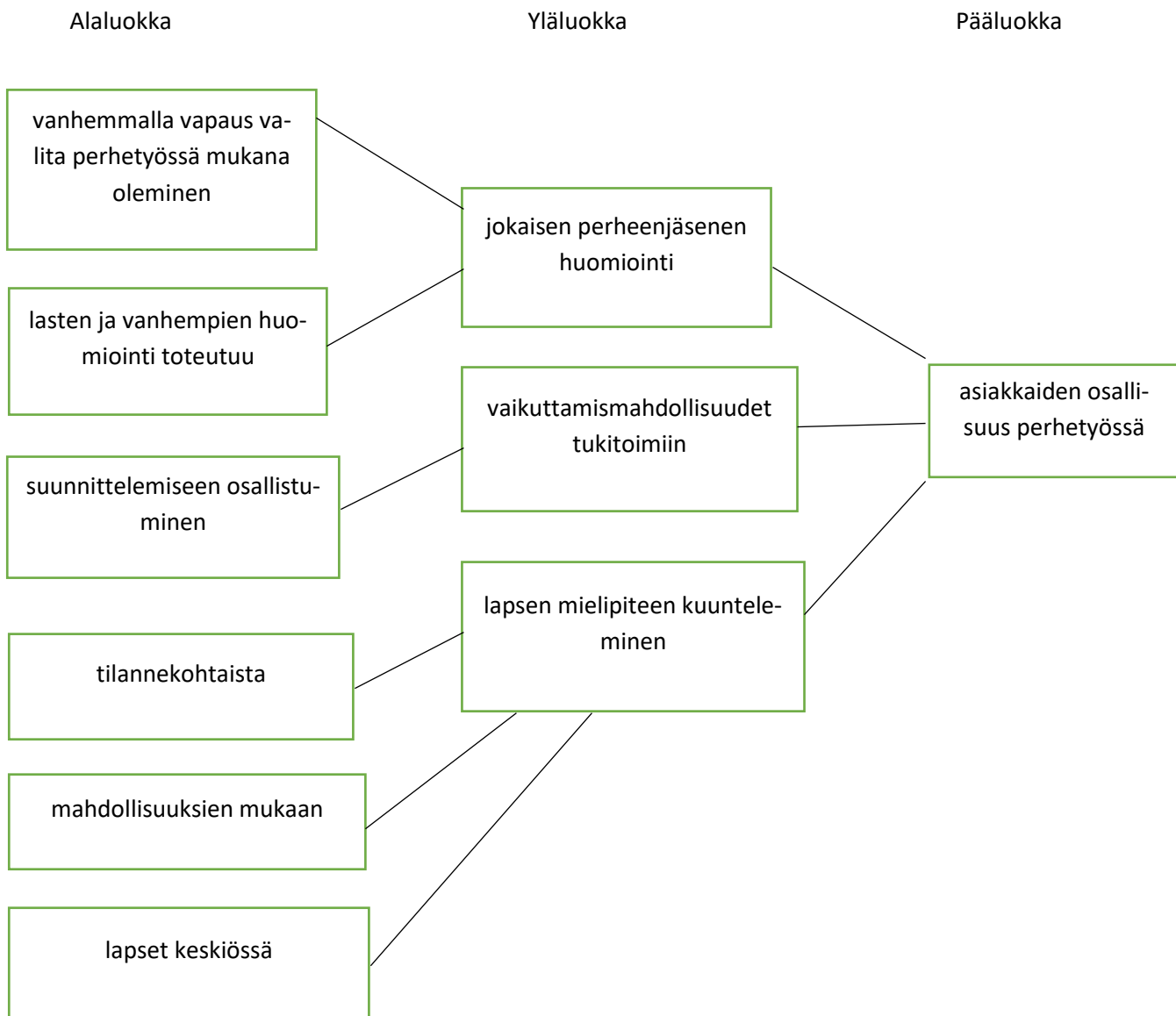
Kuvio 1. Kirjaamisen avoimuus

5.2 Osallisuus

Kaikki haastateltavat kokivat voivansa vaikuttaa tapaamisten sisältöihin. Vanhemmilta kysyttiin myös lapsen mielipiteen kuulemista. Vanhemman, jolla on pieni lapsi, oli vaikeaa ottaa kantaa tähän kysymykseen. Kolme viidestä haastateltavasta mainitsivat erikseen perhetyöntekijän tapaavan lapsia ilman vanhempia. Haastatteluista näkyi eri tavoin, kuinka perheessä jokaisen ääntä on otettu huomioon. Erään haastateltavan perheessä puoliso ei halua osallistua perhetyön työskentelyyn. Puoliso on läsnä ja kuuntelee, mutta ei tällä hetkellä työskentele perhetyöntekijän kanssa. Haastatteluista näkyy myös, että saman perheen lapset ovat halunneet osallistua erilaisiin toimintoihin.

Alkuun luulin, että se (perhetyö) on joku ratas, joka synkronoidaan kohdilleen, että sitten, kaikki vaan rupeaa rullaamaan. Mutta sitten on oppinut sen, että tosiaan niiden asioiden kanssa pitää tehdä töitä. Se ei ole automaattista millään tavalla, tämä on ollut tosi opettavaista samalla.

Lastensuojelulaki määrittää, että lapsella on oikeus saada tietoa häntä koskevissa lastensuojeluasioissa hänen ikäänsä ja kehitystasoa vastaavalla tavalla. Kun arvioidaan lastensuojelun tarvetta, tehdään päätöksiä, jotka koskevat lasta tai nuorta ja kun toteutetaan lastensuojelua, täytyy kiinnittää erityistä huomiota nuoren tai lapsen toivomuksiin sekä mielipiteisiin (L 417/2007.)

Kuvio 2. Asiakkaiden osallisuus perhetyössä

5.3 Suunnitelmallisuus

Suunnitelmallisuus ja suunnitelmallinen työote korostuvat Neljän Asteen ideologiassa. Ilman suunnitelmallisuutta perhetyö ei voi olla hedelmällistä. Suunnitelmallisuuteen liittyy tavoitteellisuus ja siitä halusimme laatia tutkimuskysymyksen. Tarkoituksena on saada vastauksia siihen, miten tietoisia vanhemmat ovat itse tavoitteistaan ja keinoista tavoitteisiin nähden.

Vastaajista neljä viidestä oli selkeästi tietoinen sen hetken perheelle asetetuista tavoitteista. Yksi viidestä kertoo, että niitä käydään läpi, mutta ne eivät olleet juuri sillä hetkellä selkeästi mielessä.

Jokaisella perheellä on erilaiset haasteet ja erilaiset tavoitteet. On otettava huomioon, että perheissä voi olla hyvinkin erilaisia haasteita ja toisiin tavoitteisiin on helpompi päästä kuin toisiin. Tärkeää oli kuitenkin se, että jokaisen asiakkaan kohdalle perhetyöhön on asetettu tavoitteita ja niitä kohti pyritään menemään ja sitä kautta kohti eheämpää arkea. Jokainen vanhempi koki kuukausittaiset tavoitteet mahdolliseksi toteuttaa.

5.4 Kehitysideat ja vapaa sana

Haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda kehittämis- ja muutosideoita haastattelussa esiin. Jokainen haastateltava kuitenkin koki, että tällä hetkellä ei haluaisi asioiden muuttuvan. Tämänhetkinen työskentely oli mieleen kaikille. Lopussa haastateltavat saivat vapaan sanan. Kaikki haastateltavat antoivat pelkkää positiivista palautetta myös vapaan sanan aikana. Siinä korostui perhetyöntekijöiden osaaminen. Koettiin, että työntekijät olivat juuri heidän perheille valittuja.

Eräs haastateltava pohti, miten hienosti lapset on otettu työskentelyyn mukaan. Hän koki myös, että saa konkreettista apua, kun perhetyöntekijät seuraavat vieressä ja antavat ohjeita. Eräs taas haluaa lopussa korostaa, sitä kuinka iso apu perhetyö hänelle henkilökohtaisesti on ollut. Yksi haastateltavista myös halusi korostaa luottamussuhteen syntymistä perhetyöntekijän kanssa.

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Kyselevän tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tutkijan täytyy rajata kohderyhmä. Kohderyhmästä pyritään rajaamaan perusjoukko. Tästä joukosta päätetään otos, kenelle tutkimus konkreettisesti toteutetaan (Taideteollinen korkeakoulu. Virtuaaliyliopisto.) Neljän Asteen perhetyöntekijät saivat valtuudet rajata heidän asiakkaistaan mahdollisimman tarkasti perusjoukon tutkimukseemme. Tutkimukseemme oli tarkoitus osallistua kuusi henkilöä, koska pyrimme saamaan tutkimukseen tasapuolisesti sekä isejä että äitejä. Perheen tilanteen muuttuessa, emme saaneet haastateltua yhtä henkilöä aikarajan puitteissa. Tutkimuksemme viisi henkilöä ovat neljän eri perhetyöntekijän asiakkaita. Asiakkaista kolme on äitejä ja kaksi isejä. Perherakenteet ovat ydin- ja yksinhuoltajaperheitä. Kaksi vanhempaa ovat samasta perheestä, jotta saamme tietoa, miten saman perheen sisällä vanhemmat kokevat palvelun. Yksi perheestä sisältää myös työparityöskentelyn, eli perheessä käy Neljältä Asteelta kaksi perhetyöntekijää. Näin saamme kokemusta mahdollisimman erilaisista tilanteista.

Aina laadittaessa tutkimussuunnitelmaa tulee ottaa esille myös eettiset näkökulmat. Ne ovat monitahoisia asioita, eikä suoraan voi sanoa millä tavalla mitkään asiat tulisivat ottaa huomioon. Esimerkkejä eettisestä näkökulmasta on kuitenkin laadittu. Suojanen kertoo (1982) seuraavista seikoista: tutkimuslupa ja siihen liittyvät kysymykset, tutkimuksesta tiedottaminen sekä tutkimusaineisto ja sen keräämiseen liittyvät ongelmat. Tutkimusaineistossa sala nauhoittamista ei käytetä eikä tutkimuskohdetta käytetä hyväksi. Osallistumiseen ja siihen liittyviä ongelmia on esimerkiksi, miten tutkija vaikuttaa tutkimusyhteisöön. (Eskola & Suoranta 1998, 70-72) Jokaiselle haastateltavalle kerrottiin haastattelun alussa haastattelijan käyttävän nauhoitusta dokumentoinnissa. Haastateltavien kanssa käytiin läpi myös tutkimuslupakaavake sekä varmistettiin, onko haastateltavalle selvää, mitä haastattelussa on tarkoitus tutkia ja mihin tutkimuksen vastauksia tullaan käyttämään. Haastateltavalle annettiin toinen allekirjoitettu tutkimuslupakaavake, missä hänellä on opinnäytetyön tekijöiden nimet sekä sähköpostit mahdollisia yhteydenottoja koskien.

Haastattelussa tutkimuksen järjestelyt saattavat vaikuttaa haastattelun tuloksiin. Vaikutuksen vähentämiseksi kiinnitämme huomiota ympäristöön. Pyrimme luomaan puitteet rauhalliselle ja kiireettömälle keskustelulle joko haastateltavan kotona tai mahdollisesti Neljän Asteen kodinomaisessa toimistoympäristössä. Haastattelut sujuivat pääosin rauhallisessa ympäristössä. Kolmessa haastattelussa perheen perhetyöntekijä oli haastattelujen ajan lasten kanssa. Kahdessa haastattelussa lapset kävivät välillä kysymässä vanhemmiltaan asioita. Meidän näkökulmasta tämä ei häirinnyt keskustelua kuitenkaan millään tavalla. Lasten ääni ja taustalla toimiminen toivat luonnollista ja kodinomaista arki tunnelmaa haastattelulle. Haastattelun yksi tavoitteista on, että haastattelijan vaikutus vastauksiin olisi mahdollisimman vähäinen. Haastateltavien valitsemisessa jouduimme kiinnittämään tähän huomiota, sillä haastattelijä työskenteli Neljällä Asteella. Yksikään haastateltava ei ollut haastattelijalle ennestään tuttu. Haastattelijä ei voi sanoa omia mielipiteitä, koska ne voivat ohjata haastateltavien vastauksia. Haastattelutilanteessa tulee esittää kysymykset aina samalla tavalla ja välttää reaktioissaan oheisviestintää niin myönteisissä, kuin kielteisissä ilmaisuissa. Koska haastateltava ei tiedä mitkä asiat voivat kiinnostaa tutkijaa, on tutkijan tarpeen ohjailla keskustelua. Tutkijan on hyvä käyttää myönteistä ohjausta lisäkysymysten avulla (Taideteollinen korkeakoulu ja virtuaaliyliopisto.) Tästä näkökulmasta koimme hyödyksi, että haastattelijä tuntee lastensuojelun perhetyötä ja Neljän Asteen toimintatapoja. Haastattelun lopuksi kysyimme haastateltavalta saako haastattelua mahdollisesti jatkaa vielä myöhemmin, jos tarvitsemme vielä lisätietoja.

Teemahaastattelu aineiston käsittely voi olla hankalaa, vaikka vastaukset tulevatkin olemaan nauhalla. Tästä syystä, kysymme jatkohaastattelun mahdollisuuden jo etukäteen haastateltavilta. Haastattelun mielipiteet kirjataan mahdollisimman sananmukaisesti. Faktojen kohdalla on syytä tarkastella vastauksia kriittisesti. Haastateltavana voi olla vähän tietoa puhumastaan asiasta tai esimerkiksi tarve vähätellä tosiasioita. (Taideteollinen korkeakoulu. Virtuaaliyliopisto.)

Koska haastattelijä oli yrityksessä tuolloin töissä, on luontevaa, ettei hän litteroi ja arvioi haastattelijan roolia ja mahdollisia vaikutuksia haastateltavan vastauksiin. Litterointi tehtiin erittäin tarkasti, sillä haastattelujen eettisyyden arvioijalla

ei ole mahdollista nähdä haastattelun aikana tapahtuvaa sanatonta viestintää. Litteroimme kaiken haastattelun aineiston tarkaksi aineistoksi, jonka jälkeen tietyt tekstiosuudet, joista ei tutkimuskysymysten kannalta ollut merkittävää hyötyä, jätimme analysoimatta yhtä tarkasti kuin ne kohdat, jotka koimme tukevan tutkimuskysymyksiä. Arvioijan lähestymistapa haastattelijan arviointiin on kriittinen.

Tuloksia käsitellessä otamme huomioon, että lastensuojelu on arkaluonteinen aihe ja tiukka anonymiteetin suojeleminen haastateltavien kohdalla on hyvin tärkeää. Periaatteena on tehdä henkilöllisyyden paljastuminen mahdottomaksi. On tärkeää ottaa huomioon, ettei tuloksia kirjoiteta niin yksityiskohtaisesti, että esimerkiksi haastateltavan lähipiirillä olisi mahdollisuus tunnistaa haastateltava. Litteroinnissa tämä on otettu huomioon ja kaikki mainitut nimet on muutettu alkuperäisestä. Eettisenä velvollisuutena pidämme kuitenkin tulosten raportointia mahdollisimman tarkasti sekä rehellisesti (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Otimme litteroidessa huomioon, että osa haastatelluista käytti omaa muretta ja puhekieltä. Opinnäytetyössä käytettävät suorat lainaukset muokkasimme yleiskielelle.

Aineistomme on laadullista ja materiaalia on paljon ja jouduimme palaamaan aineistoon useita kertoja, jotta saamme tuotua tulokset ilmi mahdollisimman totuudenmukaisesti. Välillä täytyi jäädä miettimään, että mitä tässä tutkimme ja palauttaa analyysi taas oikealle uralle. Niin kuin aikaisemmin viittaammekin tutkimuksen realistiseen ja relativistiseen näkökulmaan, kallistuu tutkimusottemme enemmän realistiseen, sillä pidimme haastateltavien kertomaa totuutena, sillä mitkään seikat eivät antaneet aihetta siihen, että olisimme joutuneet pohtimaan, eivätkö jotkin vastauksista ole totuuden suoria heijastumia, vaikka emme toki unohda analysoitaessa tuloksia reflektiota ja kriittisyyttä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Kun laadimme tutkimuslupalomaketta, otimme huomioon ihmisten itsemääräämisoikeuden, antamalla heille mahdollisuuden itse päättää haluavatko he olla tässä tulevassa tutkimuksessa mukana vastauksineen. Tätä pyrimme edesauttamaan sillä, että annoimme heille riittävästi tietoa opinnäytetyöstämme. Ilman tietoa, mihin haastattelun vastauksia käytetään, on haastateltavilla mahdoton

päättää haluavatko he olla mukana tutkimuksessa vai eivät. Kerroimme konkreettisesti, että tämä on opinnäytetyö ja mihin tarkoitukseen se tehdään. (Kuula 2006, 62)

Otamme huomioon, että tutkijoina kannamme vastuuta tutkittavien yksityisyyden suojasta. Meidän tehtävänä on arvioida, mitkä asiat tulee niiden arkaluonteisuuden takia raportoida erityistä varovaisuutta noudattaen tunnistamisriskin osalta. (Kuula 2006, 204)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaikki viisi haastateltavaa oli kokenut, että perhetyö hyödyttää heitä ja heidän perheen elämää tällä hetkellä. Vanhemmat kokevat työntekijät luotettavina ja heidän kanssaan työskentely sujuu. Työskentelyn todettiin olevan suunnitelmallista. Tavoitteet oli asetettu ja niitä kohti pyrittiin menemään. Erään vanhemman kokemus on, että perhetyöntekijä työskentelee aina heidän perheen tavoitelähtöisesti.

Jokaisella perheellä on omat tuen tarpeet ja kaikkien kohdalla oli onnistuneesti kartoitettu yksilölliset tarpeet ja tukitoimet oli laitettu vastaamaan perheiden tuen tarvetta. Perhetyö oli moninaista ja sitä toteutettiin jokaista perheenjäsentä osallistaen.

Osallisuus ja sen toteutuminen on Neljällä Asteella otettu hyvin huomioon haastateltavien vanhempien parissa. Heidän kokemus oli, että jokaista perheeseen kuuluvaa ihmistä kuunneltiin ja heidät otettiin huomioon.

Raportointi on tehty Neljällä Asteella asiakkaille läpinäkyväksi. Osa vanhemmista oli tapaamisen aikana mukana tekemässä tapaamisen kirjausta tai kuuli kirjauksen perhetyöntekijältä sen päätteeksi. Muut jotka eivät tapaamisen aikana maininneet osallistuvansa dokumentointiin, kokivat kuitenkin olevansa täysin tietoisia, mitä heidän perheistään dokumentoidaan. Jokaisen perheen kanssa käydään raporttitapaamisella kuluneen kuukauden kirjaukset yhdessä läpi. (Raakel Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 12.4.2018.) Tämän vuoksi perheet ovat tietoisia dokumentoinnista, vaikka eivät siihen jokaisella tapaamisella osallistu. Perheenjäsenten mahdolliset eriävät mielipiteet dokumentoidaan kirjauksiin. (Raakel Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 12.4.2018.)

8 POHDINTA

Opinnäytetyömme on ollut pitkä prosessi. Teimme sen päätöksen, että haluamme työstää tätä pikkuhiljaa eteenpäin, mutta kuitenkin suunnitelmallisesti. Olemme tehneet työnjakoa pitkin prosessia ja pysyneet suunnitelmassa. Koemme, että ammatillisuus ja tieto lastensuojeluun liittyen on vahvistunut. Tutkimuksen tekeminen on tullut tutummaksi, kun on täytynyt perehtyä erilaisiin tutkimuskäytäntöihin. Tämä aihe oli luonteva, sillä lapset ja heidän hyvinvointi ovat ajankohtainen ja hyvin kiinnostava aihe.

Kun tutustuimme työn alussa Neljä Astetta Oy:n ideologiaan, osasimme odottaa tutkimustuloksista positiivisia, sillä jos aidosti ja rehellisesti työntekijät toteuttavat arvoja ja toimintatapoja, jotka ovat tyypillisiä Neljä Astetta Oy:lle, ei lopputulema voi olla kovinkaan negatiivinen. Tutkimustulokset osoittivat, että haastattelujen perheiden osalta, toteutuu perhetyö tuloksellisella ja suunnitelmallisella tavalla. Pohdintaa aiheutti negatiivisten kommenttien olemattomuus. Pohdimme voiko, sillä olla merkitystä, että haastateltava henkilö työskenteli Neljä Astetta Oy:ssä. Kuitenkin haastattelutilanteet olivat luottamuksellisia ja asiakkaille luontevassa ympäristössä. Haastattelija ei ollut työskennellyt missään haastateltavassa perheessä, joten haastateltava henkilö oli heille uusi. Pohdimme myös haastateltavien valintatapaa. Valikoituiko perheiksi vain positiivista palautetta tuottaneet perheet.

Osalla ihmisillä oli ollut ennakkoluuloja lastensuojelua ja perhetyötä kohtaan ennen asiakkuutta. Kaikki jotka näin totesivat, kertoivat myös ennakkoluulojen hälvenneen, kun perhetyö oli alkanut. Toisella meistä on vähemmän kokemusta lastensuojelusta- ja perhetyöstä. Tämä työskentely tämän projektin parissa on opettanut hänelle, kuinka hedelmällistä ja positiivinen kokemus perhetyön työskentely voi perheelle olla. Se pieni negatiivinen leima perhetyön ympäriltä on hälvennyt.

Jokaisella perhetyöntekijällä on oma persoonansa ja saimme kuulla, kuinka perheisiin oli valittu oikeat ihmiset tekemään töitä juuri näiden perheiden kanssa ja

heidän kemiat kohtasivat, mikä helpottaa perhetyön onnistumista. Riittävä koulutus ja kokemus lienee osa syynä myös näiden työntekijöiden perhetyön hedelmällisyyteen.

Kristillinen ihmiskäsitys on jokaisen ihmisen kunnioittamista Jumalan luomana yksilönä. Tuloksissa perheet kokivat saavansa yksilöllistä ja ainutkertaista kohtaamista. Perheet kokivat tulleensa hyväksytyiksi juuri sellaisina kuin ovat. Aikuisen sekä lapsen ääntä sekä mielipidettä kunnioitettiin ja otettiin huomioon työskentelyssä. Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu ajatus siitä, että jokaisen elämällä on ainutlaatuinen tarkoitus. Ihminen kohdattiin ihmisenä riippumatta hänen ominaisuuksistaan tai taustoistaan. Tuloksissa korostui myös vanhempien tarve keskusteluille. Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen ulottuvuuden lisäksi hengellinen ulottuvuus. Toivo on olennaista kristillisessä ihmiskäsityksessä. Perheiden kohdalla tulevaisuutta katsottiin luottavasti ja toiveikkaasti. Näemmekin, että perhetyöntekijä on keskeisessä roolissa luomassa luottamusta ja uskoa tulevaan (Kristillinenvertaistoiminta.)

Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe voisi toteuttaa tutkimus jollakin muulla paikkakunnalla, missä Neljä Astetta Oy toimii. Sitten voitaisiin vertailla paikkakunta-kohtaisia eroavaisuuksia, yhtäläisyyksiä sekä haasteita. Perhetyöntekijään kiinnytään ja irti päästäminen voi olla hankalaa. Voi olla tilanteita, joissa halutaan, että perhetyötä jatketaan, vaikka tarvetta perhetyölle ei enää ole. Tästä näkökulmasta olisi mielenkiintoista kuulla tutkimustuloksia.

LÄHTEET

- Bardy, M. (2013). *Lastensuojelun ytimissä*. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Hiltunen, L. Graduaineiston analysointi. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 19.02.2018 http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/Esitysmateriaali/5%20aineiston_analysointi.ppt
- Hietämäki, J. (2015). *Lastensuojelun alkuarvioinnin vaikutukset vanhempien näkökulmasta*. (Jyväskylä studies in education, psychology and social research 529.) Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. (Väitöskirja: Jyväskylän yliopisto). Saatavilla 21.1.2018 https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46576/978-951-39-6257-9_vaitos_220812014.pdf?sequence=1
- Hoitotyön tutkimussäätiö (2015). *Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Saatavilla 9.9.2017 http://www.hotus.fi/system/files/SUOSITUS_lasten_kaltoinkohtelu.pdf
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla 19.1.2018 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P5>
- L 1302/2014. Laki lastensuojelulain muuttamisesta. Saatavilla 22.9.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141302#Lidp452085824>
- Neljä astetta Oy. Ideologia. Saatavilla 26.9.2017 <https://4astetta.fi/nelja-astetta/ideologia/>
- Ritala, S. (2014). *Vanhempien kokemuksia MES-ohjelmasta lastensuojelun avohuollon tukitoimena*. (Opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.)

- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 19.02.2018 http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_1.html
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. (2009-2012). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 30.10.2017 <https://courses.helsinki.fi/sites/default/files/course-material/4453723/kvalitatiivisten%20menetelmien%20verkko-oppikirja.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2016). Lapsiperheiden kotiin annettavat palvelut. Saatavilla 8.1.2018 <http://stm.fi/documents/1271139/3616164/Juurikkala+Lapsiperheiden+kotiin+annettavat+palvelut.pdf/ba264e11-0ca8-43f1-91cd-31ffe0ca596c/Juurikkala+Lapsiperheiden+kotiin+annettavat+palvelut.pdf.pdf>
- Suoranta J. & Eskola J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. Kirkon arvot. Saatavilla 24.3.2018 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-paalinjaukset-strategiat-/kirkon-arvot>
- Taideteollinen korkeakoulu. Virtuaaliyliopisto. Saatavilla 14.9.2017 http://www2.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/1364_empiir.html#teemahaas
- Takala, A. & Grönfors, M. (2013). *Arvojen toteutuminen lastensuojelun avotyössä. Neljä astetta Oy:n arvot ja käytäntö*. (Opinnäytetyö, Vaasan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.)
- Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Uutinen. *Palveluista on apua, mutta ei riittävästi - Lastensuojelun sijoitusten määrä on edelleen korkea*. Saatavilla 26.3.2018 <https://thl.fi/fi/-/palveluista-on-apua-mutta-ei-riittavasti-lasten-sijoi>

[tusten-maara-on-edelleen-korkea?redirect=https%3A%2F%2Fwww.thl.fi%2Ffi%2Fetu-sivu%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_tcsSJTqcGI0N%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2-1-3%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D2](https://www.thl.fi/fi/tyoprosessit/mita-on-lastensuojelu)

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. *Mitä on lastensuojelu*. Saatavilla 30.10.2017

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. *Lapsen osallisuus*. Saatavilla 30.10.2017

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastenosallisuus#otsikko2>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. *Dokumentointi lastensuojelussa*. Saatavilla 30.10.2017

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/dokumentointi-lastensuojelussa>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi*. Saatavilla 23.9.2017

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Sosiaalipalvelut. *Perhetyö*. Saatavilla 28.12.2017

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Toive Kristillinen vertaistoiminta. Saatavilla 29.4.2018 <https://www.kristillinen-vertaistoiminta.fi/hengellisyys/kristillinen-ihmiskasitys/>

Ylätalo, T. (2016). *Vanhempien kokemuksia voimaantumisestaan MES-ohjelman aikana*. (Sosiaalityön pro-gradu tutkielma, Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.)